

MLADOSTNIKI IN IGRE NA SREČO

VODIČ ZA STARŠE

Kaj morajo starši vedeti o igranju iger na srečo mladostnikov?

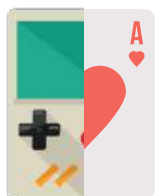
Kaj je igranje na srečo?

Na srečo igramo vsakič, ko sprejmemo tveganje, da bomo s stavo pridobili/izgubili denar ali drugo premoženje, izid stave pa je večinoma odvisen od naključja.

Mladostniki zelo radi hazardirajo

Preverjanje lastnih meja in sprejemanje tveganj je sestavni del odrasčanja. Igre na srečo so za mlade možgane vaba, ki se ji je težko upreti. Mladi jih igrajo nadvse radi, žal pa je to povezano z razvojem težav. Te se pri mladostnikih pojavijo hitreje in pogosteje, kot pri odrasli populaciji.

Videoigrice in igranje na srečo

Mladi preživljajo dolge ure na računalnikih in mobilnih napravah ter na njih igrajo videoigrice. Mnoge od teh iger vsebujejo elemente (lootboxi, skini...), s katerimi razvijalci videoigric načrtno posnemajo mehanizme iz resničnih iger na srečo.

Mladostniki, ki igrajo na srečo...

- imajo pogosteje težave z tesnobo in depresijami
- imajo pogosteje okvarjene odnose z bližnjimi
- pogosteje uživajo alkohol ali prepovedane droge
- se pogosteje zapletajo v pretepe ali kriminalne dejavnosti
- imajo pogosteje nizko samopodobo
- imajo pogosteje samomorilne misli

Otrokov razvoj in vstopanje v svet iger na srečo

Možgani mladostnikov še niso docela razviti, svojo polno zrelost (dozorelost) dosežejo šele po napolnjenem dvajsetem letu starosti. Zaradi tega so mladostniki bolj nagnjeni k impulzivnosti in tveganim vedenjem. Prav tako so, veliko bolj kot odrasli, dovzetni za razvoj kake od kemičnih ali nekemičnih oblik zasvojenosti.

Igre na srečo niso brezskrbna in neškodljiva zabava, popolnoma varno igranje morda sploh ne obstaja. Tveganje za razvoj težav se povečuje z nižanjem starosti ob vstopanju v svet hazarda.

Če velja, da ima na splošno težave zaradi igranja iger na srečo med enim in tremi odstotki odrasle populacije, so ti odstotki nekajkrat višji med mladostniki in odraslo mladino. Delež igralcev s težavami se dramatično zviša, če izločimo neigralce in opazujemo izključno igralce iger na srečo.

Po evropski raziskavi ESPAD 2019, v kateri so vzorčili dijake od 15 do 16 let starosti, je igre na srečo igralo 17 odstotkov slovenskih dijakov. Med mladimi, ki so igrali na srečo, jih je 50 odstotkov igralo loterije, enak odstotek jih je igralo športne stave. Marihuano je po isti študiji uživalo 19% vseh slovenskih dijakov.

Napomembniji vpliv na otrokovo dožemanje iger na srečo imajo njegova ožja družina in vrstniki. Raziskave so žal pokazale, da mnogi starši iger na srečo ne prepoznavajo kot tvegane oblike vedenja za njihove otroke.

Darujte odgovorno!

Loterijska srečka ni otroška igrača.

www.mladihazarder.si

Široka sprejetost iger na srečo v družbi

Ker se oglašujejo kot oblika zabave, so igre na srečo naši družbi široko sprejete, kar omogoča prostor oglaševanju teh produktov. Številni otroci se z igrami na srečo prvič srečajo prav preko oglasov. V svet igranja iger na srečo številni otroci vstopajo že pri desetih letih ali celo prej, ko jim ob družinskih praznikih sorodniki podarijo srečke. Takšna darila so za otroke neprimerna, saj s temi dejanji igre na srečo otrokom predstavimo kot nekaj povsem običajnega in normalnega.

Otroci se v svet iger na srečo uvajajo tudi s stavami med prijatelji, pri igranju kart ali družabnih iger za denar, s stavami na izide športnih dogodkov ali z igranjem za denar spretnostnih iger, kot so biljard, golf ali pikado. Otroci in mladostniki zelo pogosto pričnejo igrati na srečo, še preden začnejo eksperimentirati z drugimi tveganimi vedenji.

Otroci so oglasnim sporočilom za igre na srečo izpostavljeni vsakodnevno. Z njimi se soočajo ob gledanju televizije, na spletu, na obcestnih reklamnih panojih, v trafikah, na bencinskih servisih, v nakupovalnih centrih, v časopisih in revijah, pa tudi v osebni komunikaciji z vrstniki.

Dejavniki tveganja za razvoj težav pri otrocih in mladostnikih

Preprečiti je boljše kakor zdraviti, zato je pomembno, da poznamo dejavnike tveganja za pojav motnje hazardiranja (igranja na srečo):

- moški spol
- zgodnji vstop v igranje na srečo
- starš ali sorojenec igra na problematičen način
- pogostost uporabe alkohola
- pogostost uporabe marihuane ali drugih prepovedanih drog
- impulzivnost, nagnjenost k tveganjem
- socialna neprilagojenost, prestopništvo
- nižji socialno-ekonomski položaj
- igranje več različnih iger na srečo

Pogovorite se z otroki o igrah na srečo

Oglaševanje doseže tudi otroke in ima izjemen vpliv na njihovo dojetje hazarda. Mladi v igrah na srečo vidijo predvsem obliko zabave in možnost zaslužka, tveganje pa se ne zavedajo. Tukaj bi starši morali nastopiti kot korektorji morebitnih napačnih prepričanj, otroci vam namreč neizmerno zaupajo. V sproščenem pogovoru skušajte ugotoviti, kakšno je njihovo dojetje iger na srečo. Sprašujte in jih pozorno poslušajte. Pomembno je, da tak pogovor opravite čimbolj zgodaj. Ne čakajte na otrokovo puberteto, saj boste morda ugotovili, da ste s pojasnjevanjem nekoliko zamudili.

Pojasnite jim, kako delujejo igre na srečo

Razložite jim, da z igranjem na srečo ni mogoče služiti denarja in jim predstavite s tem povezana tveganja. Igranje za denar odstranite iz domačih družabnih aktivnosti in otrokom predstavite nadomestne dejavnosti. Vključite se vanje tudi vi in postanite njihov vzornik.

Ko otroku ali mladostniku razlagamo o tveganjih pri igranju na srečo, nam ponavadi najprej pridejo na misel denarne izgube in zadolževanje. Toda igranje na srečo pušča še nekatere druge posledice, ki lahko vplivajo na oblikovanje mladostnikovih navad v prihodnosti:

- doživljanje občutkov "vzhičenosti" ob zmagah
- igra ga posrka vase in izgubi občutek za čas in okolico
- meni, da mora zaradi pritiska vrstnikov ob druženju z njimi igrati na srečo

Znaki problematičnega igranja pri mladostniku:

Tega, kdo igra igre na srečo in kdo ne, na prvi pogled ni mogoče vedeti, saj ni zunanjih pokazateljev, kot so na voljo pri tobaku, alkoholu in drogah.

Obstaja pa še ena pomembna razlika. Pri alkoholu in drogah poznamo biološke omejitve, ne moremo npr. v eni sami noči zapiti celotnega premoženja. Pri igrah na srečo takih omejitev ni in zaradi tega vsebujejo izjemen potencial za destrukcijo človeških življenj. Zato je pomembno zgodnje prepoznavanje znakov problematičnega igranja na srečo pri bližnjih osebah.

Mladostniki so le kakšno leto oddaljeni od vstopa v polnoletnost, ko bodo lahko sami odločali o svoji udeležbi pri igrah na srečo. Ko mladostnik doseže starost 18 let, je tveganje za razvoj motenj hazardiranja daleč najvišje. Te težave so najbolj prisotne ravno v skupini mladih med 18 in 24 leti starosti.

Kljub vsemu je na voljo nekaj znakov, s katerimi si lahko pomagamo, ko se sprašujemo ali težave mladostnika izvirajo iz igranja iger na srečo:

- neprespanost, stalna utrujenost, spremembe pri prehranjevanju
- spremembe razpoloženja, evforična stanja, depresije, anksioznost
- izposojanje denarja od članov družine, nenaden dolg
- prodaja oz. izginevanje imetja oz. predmetov z vrednostjo
- laži in poskusi manipuliranja s člani družine ali prijatelji
- izostanki iz šole, slabši učni uspeh
- poseduje stavne listke, karte ipd. občasno večje količine denarja
- kreira si priložnosti za stave, npr. vzpodbuja stave s prijatelji
- vseskozi razmišlja o aktivnostih, ki so povezane s hazardom
- izgublja interes za aktivnosti, v katerih je nekoč užival

Simulacije iger na srečo na spletu

Nekatere igre, ki jih je mogoče igrati na spletu, so pogosto videti kot igre na srečo, vendar ne ustrezajo zakonski opredelitvi iger na srečo. Igranje teh „družabnih iger na srečo“ oponaša igranje tradicionalnih igralniških iger, kot so igralni avtomati, ruleta, karte ali kocke, vendar pa dobitki v teh igrah niso v denarju ali v denar zamenljivih predmetih.

Ker dobitkov ni mogoče spremeniti v denar, je s tem odpravljeno tudi finančno tveganje za igralce v smislu večjih izgub. Namesto z denarjem igrajo igralci z virtualnimi valutami ali žetoni, ki jih lahko pridobijo z igranjem, prejemanjem daril in bonusov, mogoče pa jih je tudi kupiti s pravih denarjem.

Takšne (free-to-play) „brezplačne igre na srečo“ so na voljo na različnih spletnih platformah, vključno s socialnimi omrežji, kot je Facebook, specializiranimi spletnimi stranmi in mobilnimi aplikacijami.

Raziskave so pokazale, da za večino te ponudbe stoji industrija iger na srečo. Cilj tega početja je privajanje novih in novih generacij otrok in mladostnikov na mehanizme iz iger na srečo. Ugodna posledica za industrijo je normalizacija iger na srečo v družbi ter priliv novih igralcev, ki vstopajo v svet pravega hazarda.

Ker izplačila v denarju niso možna, nimajo ponudniki tovrstnih iger na srečo nobenih stroškov, če igralcem omogočajo zmagovanje v igri. To pomeni, da so mnoge igre sprogramirane tako, da igralci zmagujejo pogosteje, kot bi sicer zmagovali pri igri za denar v igralnici. Gre torej za manipuliranje igralcev s pomočjo nerealnih izplačilnih shem, kar določen delež igralcev pripelje do povsem zgrešenih zaključkov o značaju lastne igre. Prepričani so, da v igri zmagujejo zato, ker so v tem dobri.

Zasvaja lahko tudi igranje družabnih igralniških iger

Pomembno je zavedanje, da lahko težave nastopijo tudi pri tej obliki igranja. Čeprav nagrada v igri ni materialna, v smislu denarne vrednosti, ima za uporabnika še zmeraj vrednost. Razkošna grafika, nešteto lučk, živahna glasba, žvenkljanje zlatnikov in drugi zvoki v teh igrah spominjajo na igro v kazino, zato sprožajo v naših možganih občutke ugodja. In ko nam v igri zmanjka kreditov oz. žetonov, je včasih resnično težko odnehati.

Tveganje za razvoj težav je še posebej visoko pri otrocih in mladostnikih, ki imajo prost dostop do tovrstnih iger na srečo na družabnih omrežjih.

Povezava med videoigricami in igrami na srečo

Nekoč ostro zarisana meja med svetom videoigric in igrami na srečo postaja v zadnjih letih vse bolj in bolj zabrisana.

Poslovni model razvijalcev sodobnih video iger temelji na konceptu mikrotransakcij oz. mini nakupov, ki jih igralci opravljajo med igranjem iger.

Ena najbolj kontroverznih in donosnih domislic so t.i. „loot boxi“. Najpogosteje se pojavljajo v obliki (gusarskih) kovčkov, skrinj ali paketov kart s športnimi zvezdniki. Z odpiranjem lootboxov si lahko priigramo le nagrade v digitalni obliki, ki jih določi naključje in ki se nam razkrijejo šele proti plačilu.

Glavna značilnost lootboxov je uporaba mehanizmov, ki so jih razvijalci videoigric uvozili iz sveta iger na srečo. Mehanizem „vplačilo-igra naključja-izplačilo“ predstavlja tri ključne elemente vsake igre na srečo.

Raziskave so pokazale, da ima nakupovanje lootboxov velik potencial za povzročanje škode v duševnem zdravju, na področju financ in težav, ki so povezane z igranjem na srečo.

Zaradi strukturnih in psiholoških podobnosti med lootboxi in igrami na srečo so v nekaterih državah lootboxe prepovedali ali jih skušali prepovedati (Belgija, Nizozemska in Slovaška). Tveganja za škodo povzročeno z lootboxi so najvišja pri otrocih in mladini.

8

Kako pomagati mladostniku, ki je zaradi hazarda zašel v težave

Z mladostnikom najprej opravite iskren in temeljit pogovor o njegovem igranju na srečo. Zanimalo vas bo, kako dolgo, na kakšen način in katere igre na srečo igra. Pomembno je tudi izvedeti, kakšni so njegovi motivi za igranje in kakšna je njegova družba. Ali gre nemara za pritisk s strani prijateljev in vrstnikov?

Potrebna je tudi ocena nastale finančne škode in ali so morda nastali tudi kakšni dolgovi.

Najbolj pomembno je vprašanje, kako močna je navada igranja na srečo pri vašem mladostniku. Do te ocene boste težko prišli sami, zato je priporočljivo, da poiščete strokovno pomoč.

Ko pridobite osnovne informacije o navadah pri igranju mladostnika, je dobro sestaviti načrt, kako to navado odpraviti.

Predvsem je priporočljivo mladostniku takoj in čim bolj omejiti dostop do iger na srečo. Igranje preko spleta lahko uspešno preprečite tako, da na vse domače naprave inštalirate brezplačni program Betblocker. Na ta način mu onemogočite dostop do večine spletnih strani s hazarderskimi vsebinami. Uspeh odpravljanja navade hazardiranja je seveda povezan z motivacijo mladostnika. Če je ta šibka ali vanjo niste docela prepričani, mu skušajte predstaviti škodljive posledice igranja ige na srečo, vključno z razbitjem družin, bankroti in samomori.

Razmislite tudi o uporabi spletne aplikacije **Re.Start**, ki je lahko v pomoč pri opuščanju iger na srečo, spreminjanju napačnih prepričanj o igrah na srečo, prepoznavanju tveganih situacij in sprožilcev želje po igranju.

Re.Start

Na voljo so tudi brezplačna srečanja z našimi terapevtkami v Mariboru in Ljubljani.

Pišite nam na elektr. naslov: pomoc@mladihazarder.si

Ali nas pokličite na naš telefon: 040 88 99 18

9

Literatura:

Rasker, Rachel (2022). *What are social casino games, and why do people become addicted?* ABC Everyday, Australia. Dostopno na: <https://www.abc.net.au/everyday/social-casino-games-and-why-people-become-addicted/100861446>

Gambling Commission (2022). *Gambling participation in 2019: behaviour, awareness and attitudes*.

Dostopno na: <https://www.gamblingcommission.gov.uk/report/gambling-participation-in-2019-behaviour-awareness-and-attitudes/gambling-participation-in-2019-consumer-analysis-social-gaming>

Simmons+Simmons (2023). *Status of loot box regulations in Europe – Q1 2023*. Dostopno na:

<https://www.simmons-simmons.com/en/publications/clgm1i0ko0020upv4ipezwfz4/status-of-loot-box-regulations-in-europe-q1-2023>

Woodhouse, John (2023). *Loot boxes in video games*, The House of Commons Library.

Dostopno na: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8498/CBP-8498.pdf>

Derevensky, Jeffrey L. (2011). *Youth gambling The Hidden Addiction*. de Gruyter; 1st editon

www.mladihazarder.si

Spletni portal brezplačne pomoči za mlade s težavami, ki so posledica iger na srečo.

Risbe: učenci 6.B razreda OŠ I Murska Sobota, 2021

Ilustracije: Easel.ly, Freepik in Zavod Etnika

Vsebine in oblikovanje: Zavod Etnika

Naklada: 1.500 izvodov

Brošura je financirana iz sredstev, ki jih v okviru izvajanja programov ozaveščanja in odpravljanja škode na področju iger na srečo pridobivamo iz različnih javnih virov.

Za vsebine v tej brošuri odgovarja izključno Zavod Etnika.

Za naše delo na področju iger na srečo ne prejemamo nobenih sredstev s strani slovenske industrije iger na srečo.

Zavod Etnika, oktober 2023

Program sofinancira Ministrstvo za zdravje RS

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

MESTNA OBČINA MARIBOR

LOTERIJA SLOVENIJE

LOTO

1=A 100=C
2=B 10 000 Eur

Zavod Etnika
Dravska ulica 8
2000 Maribor

Center za pomoč mladim hazarderjem
Prešernova 3
2000 Maribor